

גיליון זה יוצא לאור
לעיי"נ מרת **אסתר פרומה** בן הרב חיים ע"ה
נלב"ע י"ג באדר א'
תרומת נכדה ובני משפחתו יאריכו ימים ושנים

שיחתו השבועית של

ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

**שורש חטא העגל – חזמון מכתוב לאהרן איך להנחיל את האומה
פרשת כי תשא, שנת תשע"ו**

מה עולל חטא העגל

בפרשת כי-תשא, מתוודעים אנו, למשבר הקשה והנורא, שאירע לכלל ישראל ארבעים יום, לאחר מתן תורה – חטא העגל. כל כך קשה היה עוון זה, עד שהקב"ה אמר למשה (שמות לב, ט) "וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי וְיָחַר אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם" וְאַעֲשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל" – שמעשה זה, מחייב כיליון מוחלט של כל עם ישראל, בין של אלה שחטאו בפועל, ובין אותם שחטאם היה שלא מיחו בעובדי העגל, ואף שבט לוי, שלא חטא כלל, גם הוא בכלל הגזירה היה. אך ורק למשה, יש את הזכות להישאר בחיים, מפני שכלל לא היה במחנה, בזמן עשיית העגל. רק לאחר שמשה הרבה להתפלל, נענה לו הקב"ה, וסלח לעם ישראל. אבל לא הייתה זו כפרה שלימה, שהרי אמר הקב"ה למשה: "וּבָיֹום פָּקְדִי וּפָקְדִיתִי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם" (שם, לה) ופירש"י: "ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל". **הרי שעד ימינו, אנו עדיין משלמים, כלל ישראל, עבור חטא העגל.**

אמנם, מעשה העגל, קשה מאוד להבנה, פירושים שונים, ניתנו לו על ידי גדולי הראשונים והאחרונים. השאלה הניצבת בפנינו היא, מה גרם לעשיית העגל? או בלשון ברורה יותר, **באיזה עמוד אירע השבר, שגרם את קריסת בניין האמונה? דומני, ששאלה זו חשובה, מן השאלה, מה הייתה מהות החטא!** זאת מפני, שבאם נדע את גורם החטא, נוכל להיזהר ולתקן ליקוי כגון זה מבעוד מועד, כדי שלא יחזור על עצמו בזמן מאוחר יותר.

חטא המרגלים זהה ביסודו לחטא העגל

הרי ידוע לכולנו, שעוד בטרם חלפה שנה, מאז חטא העגל, וכבר כשלו שנית, **בחטא המרגלים**. ביי"ז בתמוז חטאו בעגל, ובשנה שלאחר מכן, שלחו מרגלים בכ"ט

סיון, ובכך הביעו אי אימון במשה ובקב"ה, והפעם העונש היה כבד בהרבה, ארבעים שנה, נשארו במדבר עד שמתו ששים ריבוא מישראל!

"וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשָׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוֹם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכּוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מִמִּצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ" (שמות לב, א).

העם, **לא שואל** את אהרן: '**למה** משה לא הגיע?' '**מתי** יגיע משה?' '**מה** עלינו לעשות בשעה זו?' '**מה** יקרה, באם בסופו של דבר משה לא יגיע?' הם ניגשים אל אהרן ו**מצווים עליו**, מה עליו לעשות. ופקודתם, חייבת להתבצע **תיכף ומיד**! הם יודעים הכל! מה צריך לעשות, ואיך צריך לעשות, ומתי צריך לעשות. ועל פי המבואר במדרש (ויק"ר י, ג יעויין רש"י, לב, ה) היה כבר מי שסירב לפקודתם, הלוא הוא, חור, בעלה של מרים, גיסו של אהרן, ומיד הרגוהו. **ידע אפוא, אהרן, את שצפוי לו, באם יסרב למלא את פקודתם!**

אורח התנהגות זה שהעם, בא אל האדם הגדול ביותר בתורה, שהיה במחנה, ונותן לו פקודות, כיצד חייבת האומה להתנהל, הוא שורש הרע, שהביא לאסון של חטא העגל, והפורענות המשתרכת אחריו לדורות. התנהגות נלוזה זו, חזרה על עצמה לאחר שנה כשנתנו **ציווי למשה** לשלוח מרגלים! כלומר, לא היתה שום הפקת לקחים. אותו חטא על כל התוצאות הקשות שבאו בעקבותיו.

גם חטא המרגלים נולד באותה צורה. משה רבינו פנה לעם ישראל (דברים א, ח): "רָאָה נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם אֶת הָאָרֶץ בָּאוּ וַיִּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ". הארץ, מונחת וזמינה לפניכם 'על מגש של כסף', יכולים אתם, לקחתה **מבלי כל מלחמה** (יעויין רש"י שם). הוא חוזר על הדברים בצורה ברורה ומוסמכת ביותר, ומוסר זאת בשמו של הקב"ה. האם יכול להיות, מסר יותר חד ויותר חזק?!

"וַיֹּאמֶר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד הָרָה אֶמְרִי אֲשֶׁר ה' אֶל־לִהְיוּ נָתַן לָנוּ: רָאָה נָתַן ה' אֶל־לִהְיוּ לִפְנֵיךָ אֶת הָאָרֶץ עָלֶיךָ **נש** כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל־לִהְיוּ אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶל תִּירָא וְאֶל תַּחַת: וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כְּלָכֶם וַתֹּאמְרוּ **נשלחה אנשים לפנינו** וַיַּחֲפְרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ אֵתְנוּ דִּבֶּר אֶת הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר נִעְלָה בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ" (שם, כ-כב).

לתומנו, סבורים היינו, שאותה חוצפה ועזות מצח, שחזינו ביחס לקדוש ה', אהרן הכהן, באה מאנשים שאינם מזרע ישראל, הלוא הם הערב-רב, שאך זה הסתפחו לעם ישראל, כדי לזכות בשחרור מעבדות וביציאה ממצרים. וגם הם לא העזו פנים, אלא, באהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ולכן, לא חרדו מפניו ומוראו לא היה עליהם. אולם, ביחס למשה רבינו, שהיה אדם חזק מאוד, גובהו הגיע לעשר

אמות (ברכות נד, ב), התמודד ללא חת אל מול פרעה, שנחשב בעיני העם לאליל, ניצח את כל חרטומי מצרים, הוציא את העם מעבדות לחירות, קרע להם את הים, הוריד להם את המן, הביא להם את השלל, הוציא להם מים מן הסלע, פיקד על המלחמה בעמלק וגם נצחם, עלה למרום והוריד את הלוחות, ולאחר מכן, היה לו אף את העוז והאומץ לשברם, כמו שפירש"י (דברים לד, יב) "מִשָּׁה לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל - **שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם** שנאמר ואשברם לעיניכם". למנהיג כזה, ללא כל ספק, איש לא יעז להתחצף ולהמרות את פיו, לא יהין לתת לו הוראות, ודאי לא אדם מזרע ישראל, אשר עליהם נאמר (יבמות עט, א) ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים.

אולם, מתברר, שהיצר הרע חזק מכל היגיון ומכל שכל ישר. שהרי **אותה התנהגות חצופה ויומרנית**, שהייתה במעשה העגל, ביחס לאהרן, **חוזרת על עצמה הפעם, ביחס למשה עצמו** - "וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וַתֹּאמְרוּ" - לא רק שהעם לא קיבל את הצעתו של משה, להיכנס מידית לארץ ישראל, אלא, שדחו אותה על הסף מפני, **שהם יודעים יותר טוב** מה צריך לעשות! אולם, למרבה הבושה והצער, הפעם לא היו אלה אנשי הערב-רב, אלא - **'כולכם'** - כל עם ישראל לחצו בדרישה, חסרת פשרות, לשליחת המרגלים וכולם כאחד, זולת שבט לוי, השתתפו באותה בכייה המונית, ובאותה מרידה כללית, בליל תשעה באב, כנגד משה רבינו! העובדה שהעם כפה על משה רע"ה, לשלוח מרגלים, שכשהם חזרו, הוציאו את דיבת הארץ, כתוצאה מכך, העם סירב להיכנס לארץ ישראל ורצה לחזור למצרים, ושוב רצה הקב"ה לכלותם, כפי שכתוב (במדבר יד, יב) "אֶכְנוּ בְּדֶבֶר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ". אולם, גם הפעם, תפילתו של משה עזרה, אבל הם נשארו במדבר ארבעים שנה, עד שתם כל הדור ההוא.

גם אסון זה קרה, כתוצאה מכך, שהעם יודע, כביכול, יותר טוב - מגדול

הדור - מה עליו לעשות!

יסוד התורה כולה הוא, שבכל צעד ושעל שעושה אדם, עליו לשאול ולהתייעץ עם תלמיד חכם הבקיא בהלכה, מה רצון ה' ברגע זה. וכך שנינו באבות (א, ה) "יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נִחֲמִיָּה אוֹמֵר, עָשָׂה לָךְ רַב! ומקור הלכה זו כתב הגר"א בפירושו לאבות, ממה שכתוב 'וידבר משה ואהרן' ואמרו במכילתא (בא ג) "משה היה חולק כבוד לאהרן ואומר **למדני** ... ואהרן היה חולק כבוד למשה ואומר לו **למדני** והדבור יוצא מביניהם כאלו שניהם מדברים". וביארו המפרשים, שאף אם חושב אתה את עצמך, לחכם גדול, ואינך צריך לרב, למרות זאת, עשה לך רב. כי אין דומה, הוראת האדם לעצמו, כלימודו מפי אחר.

נקודת המוצא של תורת ישראל, שתפקיד האדם בעולם אך ורק, לעשות רצון ה' יתברך. כמו שאמר שלמה הע"ה: "אֶת הָאֱ-לֹהִים יִרְא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם" (קהלת יב, יג).

בכל עניין מבטל האדם דעתו בפני המומחה, חוץ מבנושאים אלו קיים!

והנה, המתבונן יראה מחזה מוזר. בעוד שבכל תחום, נוהג האדם להתייעץ עם המומחים בדבר. איך לבנות בניין, שואלים מהנדס. איך לרפא מחלה, רצים אל הרופא. כיצד לתקן מכונת, ניגשים אל המוסך. היאך לנטוע עצים, שואלים את האגרונום. וכך בכל תחום מתחומי החיים. אין איש מתיימר, לדעת תחום, אותו לא למד ובו לא התמחה. וכגודל חשיבות הנושא, ועוצמת הבעיה, כך מחזר האדם אחר מומחה גדול יותר, אשר יוכל לתת לו את העצה הנכונה ביותר. ואף ממון רב מוכן האדם לשלם, כדי להתייעץ עם אותו פרופסור גדול, בדבר הצעד הנכון אותו עליו לנקוט, בבעיה העומדת בפניו.

אולם, אך ורק בתחום אחד, חושב לו האדם, שהוא יכול להחליט על פי שיקול דעתו הדלה, הלוא הוא חובות האדם כלפי בוראו, מה רצון ה' ממנו ברגע זה. זאת יודע, כל בור ועם-הארץ, ואף מי שלא קרא ולא שנה מעולם. פעמים לרוב, שמעתי מפי אנשים ונשים: "למרות שאני לא מקיים את כל המצוות, הכתובות בשולחן ערוך, ולפי דעתך, אני לא דתי. הרי שאני משוכנע, שאלוקים מרוצה ממעשי, הוא אוהב אותי, ואני בסדר גמור!" וכשאני, מעיז לשאול, מנין לך מקורות המידע, מה דעתו של הבו"ת, על מעשיך? וכי נביא אתה? התשובה אינה מאחרת לבוא: "אני משוכנע בכך. אני מרגיש את זה. אין לי צל של ספק, שזה כך!"

היה נוהג לומר, מו"ר ראש הישיבה הגאון רבי א. מ. שך זצ"ל (תרנ"ח-תשס"ב 1898-2001) שהעבירה החמורה ביותר בתורה היא: "להיות טיפש". הלוא, הגישה הנ"ל, לא ניתנת להגדרה אחרת, זולת "טיפשות גדולה". לכן, בכל עניין אשר לא נכתב מפורש בשולחן ערוך, ובפוסקים החונים מסביבו, יש לאדם לשאול את חכמי התורה, המפורסמים שבדור.

מקובל כלל, בכל העולם 'אחר רבים להטות', וזהו יסוד היסודות של התפיסה הדמוקרטית. ברם, כלל זה איננו החלטי לגמרי, לא מבחינת ההיגיון ולא מבחינת הדת. התורה קבעה, שאם יושבים בסנהדרין אנשים, צדיקים וישרים, גדולים במידות גדולים מאוד בתורה וביראת שמים, ונחלקו שם הדעות, הרי שדעת הרוב היא הקובעת. אבל, ברור לכל, שהכרעת רבים, שאין להם ידע בתורה, או אף אם יש להם ידע, אבל קטן יותר מזה של המעטים, איננה קובעת. גם ההיגיון

האנושי, מכתוב זאת. כשמתעוררת שאלה בתחום הרפואה, לדוגמא, לטפל בחולה כך או אחרת? לנתח או לא לנתח? להשתמש בתרופה מסוימת או לא? האם אוספים את כל צוות בית החולים, למן הסניטרים, הטכנאים, האחיות, הרופאים והפרופסורים ועורכים הצבעה גלויה, או אף חשאית, ולפי מה שיחליט הרוב, כך ינהגו? ברור, שיישבו להם גדולי חכמי הרפואה, של אותו בית חולים, או אם זו בעיה ארצית, גדולי הרפואה של אותה מדינה, יסתגרו בינם לבין עצמם, ויחליטו, מה שיחליטו. בדרך כלל, אף את נימוקי ההחלטה, אין הם מפרסמים, שכן, אלה החלטות מקצועיות, שרק אנשי מקצוע מובהקים, מסוגלים להבינן ולרדת לעומקן. כך בכל דור ודור, דרגות רבות בקרב אנשי התורה, למן אנשים שהם יודעי ספר, רבני עיירות וערים, ועד לגדולי הדור, העומדים בראש. ידוע, שלאורך כל ההיסטוריה, נהגו ישראל ללכת רק אחר גדולי התורה, אשר רכשוה בעמל אין סופי, אשר היו מחוננים בכל מ"ח המידות, שהתורה נקנית בהם. למדנים רבים אשר עם כל למדנותם, חסרו חלק ממ"ח המידות, לא הכריעו בדברים שהם ברומם של עולם!

ההנהגה התורנית ניתנה ליחידי מצוייני הדור

עם ישראל, "עם התורה", ניחן מאז ומעולם, בחוש פנימי, בו הרגיש והכיר, על ראשו של מי יש להניח, את 'כתר התורה' של גדול הדור. אותם יחידי סגולה שבכל דור, אשר לאורם הלכה האומה, היו תמיד דגולי דגולים, כלילי השלימות, בתורה, ביראה ובמידות טובות. אף פעם, לא היה משטר ונוהל של בחירות, בהכתרת גדולי תורה [להבדיל, מהמקובל בדתות אחרות ובמסגרות פוליטיות]. התורה בעצמה הייתה מכרזת ומעידה עליהם. אף אם אותם גאונים וצדיקים עמלו שנים רבות, להסתיר את גודל חכמתם וצידקותם, הרי כבר לימדונו חז"ל (מו"ק טז, ב) "העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ".

החפץ חיים זצ"ל, בדור שלפני השואה, היה מקובל כפוסק אחרון וכל דבריו היו מקובלים באומה, כדברי 'האורים'. עד עכשיו, אין יודעים, מי הסמיך אותו לרבנות? ולאמיתו של דבר, אף פעם לא נבחר ולא שימש ברבנות, אלא, שהאומה עצמה הכירה בו, כגדול הדור ומנהיגו. הגאון רבי חיים עוזר גרוזינסקי זצ"ל, לא היה רבה הראשי של וילנא, כי אם אחד, ממורי ההוראה של העיר. ברם, אישיותו של רבי חיים עוזר, היא שקבעה את העובדה, שהוא היה האישיות, המוסמכת והמקובלת שכל עולם התורה, קיבל את מרותו. עד כדי כך, שהתבטא עליו פעם החפץ חיים: "שקול רבי חיים עוזר, כנגד כל כלל ישראל!"

בארץ ישראל, חי לא מזמן, רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל, אשר כמדומה, שגם תואר רב לא היה לו, ברבנות לא כיהן ולא שימש, בספרייתו לא היו ספרים

רבים, אף ש"ס שלם לא היה לו, כל ימיו התאמץ להסתיר את עצמו, בצל ולמד תורה לשמה. ברם, האומה היא זו שחשפה אותו, היא זו שכפתה עליו, בעל כורחו ולמורת רוחו, לשמש כמורה דרכה. מתוך הבית הקטן, שבפרדס נידח, בבני ברק – שהייתה אז מושבה קטנה – זרח אורו של "מלך-התורה" הבלתי מוכתר, מרן החזון איש זצ"ל. כלום, אפשר היה להעמיד למניין, את דעתו העמוקה והרחבה מיני ים, של הגדול ורם בענקים, אשר היה כולו אמת צרופה, של תורה ויראת שמים, ללא כל נגיעה אישית, ללא כל אינטרס כיתתי או ממוני, כנגד דעות רבים, אולי גם למדנים, וגם שלומי אמונים, אבל לא מתקרבים אף אל קרסוליו. כתב הגאון הגדול רבי יחיאל וינברג זצ"ל, שלדעתו, למן הגר"א לא קמה אישיות כבירה, כמו החזון איש! זכיתי ללמוד, בשנות נעורי, אצל הגאון רבי דוד חדש זצ"ל, שהיה מבאי ביתו של הגאון רבי יצחק הרצוג זצ"ל, הרב הראשי לישראל. וביום מן הימים, השיח בפניו הגר"י הרצוג, רואה אתה, אותי בחרו כרב ראשי, ויש לי מעמד רשמי, עם לשכה וכל הכרוך בכך. ברם, **את כל העם היהודי מנהיג**, לא אני, אלא, אדם צנוע, חלוש גוף, חולה מנעוריו, מתוך חדר קטן בבני ברק.

גדולי הדור שהם ת"ח עצומים, יר"ש ופיקחים זוכים לס"ד!

הגאון הגדול רבי אליהו דסלר זצ"ל (תרנב-תשי"ד 1892-1953) שהאיר את העולם בחכמתו ובעומק דעתו, קיבל מכתב, בזמן השואה, ובו העלה הכותב את הדעה, שרווחה אז בקרב חוגים מסוימים [ולצערנו, גם כיום] שבאם היו עולים יהודי אירופה לישראל, היו ניצלים מן השואה, **והאשמים באי-עלייתם, הינם גדולי הדור שלא עודדו את העלייה, ואולי אף מנעו אותה**. לא ניכנס כרגע, לדיון ולהוכחה, שטענה זו אווילית היא, ואיננה אלא, 'עלילת דם'! שאין לה אף שמץ של ביסוס עובדתי. התייחסנו לכך בעבר, והוכחנו בעליל, שהעובדות הינן הפוכות בתכלית, וגם בארץ ישראל, ניצלו היהודים בנס גלוי, שבו כשלו כוחותיו של רומל, שעל אף כל התחזיות הקשות, [הנהגת 'ההגנה' התכוננה לקרב התאבדות] לא פלשו לישראל.

להלן, קטעים מתוך תשובתו של מרן זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א, עמ' 75):

"מתוך דברי כבודו אני רואה שסובר, כי כל גדולי ישראל אשר מעשיהם היו לשם שמים, וגאוני השכל ואדירי הצדקות גם יחד, אשר בלא ספק בכל משפטיהם ופסקי דיניהם היה ה' ניצב בעדת א-ל. כמו בדור העבר החפץ חיים ז"ל. והגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, והג' ר' חיים בריסקער ז"ל, והג' ר' ברוך בער ז"ל, ועוד ועוד. אשר קוטנם גדולה מהשגתנו, ומה בדור שלפניהם, כגאון ישראל וקדושו רבינו ישראל מסלנט זצ"ל. ושאר גאוני וצדיקי דורו שנלוו אליו. **כולם יטעו טעות גמורה – ח"ו**. **לא תהא כזאת בישראל. אסור לשמוע דברים כאלה, וכל שכן לאומרים. אם לא**

שהבנתי אשר שמע מאחרים, הנקראים בני תורה ומבעטים ברבותיהם ומחללים ה', דברים כאלה. כי אז לא הייתי משיב לו כלום. [ההדגשות שלי ב.פ.] אך ביודעי כי לבבו ישר, אלא, שמבחוץ הגיעו לו מליצות כאלה. על כן, בצירוף גודל ידידותנו, אמרתי אשים לילה כיום, ואשיב לו דברים ברורים.

קודם כל דבר אומר למר, כי איזה מהגאונים הללו זכיתי לדעת פנים, וראיתים באסיפות בענייני כלל ישראל, כמו החפץ חיים זצ"ל, הגר"ח מבריסק זצ"ל והג' ר' חיים עוזר זצ"ל. ואוכל לומר לו נאמנה, כי אפילו להשגת פעוטים שכמותנו הן הייתה **פקחותם מבהלת, ועומק שכלם היה יורד ונוקב עד התהום ממש.** ולא הייתה שום אפשרות לאדם שכמותנו לעמוד על סוף דעת בהירות הבנתם. זאת ועוד אחרת: מי שראה אסיפותיהם, ראה בחוש, כי עכ"פ **בשעה שחשבו מחשבותיהם והתעמקו בדעתם לשם שמים בענייני כלל ישראל, היה המראה נורא, לראות את גודל ועומק הרגשת האחריות שהייתה על פניהם, באופן שמי שלא ראה את זאת, לא ראה הרגשת אחריות מימיו. וכל מי שזכה לעמוד לפניהם, בשעה כזו, היה ברור לו, שראה שכינה שורה במעשה ידיהם, וכי רוח הקודש שרתה בחבורתם.** ממש ראוי לומר 'המבדיל בין קודש לחול', על ההבדל שבין אסיפותיהם לבין האסיפות שאנו מורגלים בהן. מסתמא יודע כבודו את דברי ר' אלחנן שליט"א [הגאון ההוא הי"ד, היה אז בחזקת חיל], מה שמספר מגבורות רבו הח"ח זצ"ל. ידע נא כבודו, כי רבנו אלחנן **גדול מאד הוא ממש**, וגם את דבריו, אין לדחות וכל שכן לבטל, אפילו מפני מה שאנו הפעוטים חושבים, שנראה בחוש. וכבר אמרו לנו חז"ל לשמוע לדברי חכמים אפילו אומרים לנו על שמאל שהיא ימין, **ולא לומר ח"ו, שבודאי טעו מפני שאנכי הקטנטן רואה בחוש את טעותם**, אלא, החוש שלי בטל ומבוטל, הוא כעפרא דארעא **כלפי שכלם וסייעתא דשמיא שלהם.** אין בית דין יכול לבטל בית דין, אלא, אם כן גדול ממנו בחכמה ובמניין, ובלי זה, קרוב הוא אשר מה שידמו שהוא חוש אינו, אלא דמיון ורעות רוח. זוהי דעת התורה בגדר אמונת חכמים...

חסרון הכרת ההתבטלות לעומת רבותינו – זהו שורש כל חטאת ותחילת כל

חורבן ר"ל, וכל הזכויות לא ישוו לעומת **שורש הכל, שהיא – אמונת חכמים**."

חובת הציות לא רק בהלכה, אלא גם בהשקפה!

אמנם, יש אנשים האומרים, שבענייני הלכה, אכן צריך לשמור את גדולי הדור, גדולי התורה. אולם, בענייני החיים, בנושאים פוליטיים, או מוסר חברתי, חייבת החברה לקבל את החלטותיה, מבלי להיכנע לדעת גדולי הדור. כבר התייחס לדבר מרן החזון איש זצ"ל, באחת מאיגרותיו:

"השיטה לעשות את התורה לחלקים שונים. הוראה באיסור והיתר חלק אחד **והוראה בשוק החיים חלק שני** להיות נכנעים להוראות חכמי הדור בחלק הראשון **ולהשאיר לחפֿש בחירתם בחלק השני**, היא השיטה הישנה של המינים בירידת היהדות באשכנז אשר הדיחו את עם ישראל עד שיתערבו בגוים ולא נשאר לפליטה.

ההפלאה בין הוראת איסור והיתר, להוראת הנדרים והנזירות, הפלאה זאת, היא **גילוי פנים בתורה**, ומבזה תלמידי חכמים ונמנין בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא, ונפסלין לעדות" (דינים והנהגות ממרן בעל החזו"א זצ"ל, ב"ב תשמ"ח, עמ' קכו).

אולם, כפי שכבר ראינו בדבריו של מרן הגר"א דסלר זצ"ל, שציין את **עומק בינתם ופיקחותם** של גדולי הדור, **גם בענייני עולם הזה**, וזאת מלבד העזר האלוקי לו הם זוכים מעוצם דרגת קדושתם וטהרתם. כך גם נראה בדבריו של מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל (תרנב-תשכב 1892-1962), בהספידו את גדול הדור, רבינו יצחק זאב סולוביצ'יק זצוק"ל, רבה של בריסק (תרמו-תשכ 1886-1959) אמר :

"יחד עם יגיעתו בתורה והיותו שקוע בה כל כולו, היתה גם ידיעתו במילי דעלמא **והבנתו את כל נפתולי דרכי איש וסיבוכיו**, בהירה ועמוקה פי אלפי מונים, מכל אלה המקדישים לזה זמן בלימוד ובקריאה ובשאר הדרכים. הוא הבין והבחין בעינו החדה, מה שאחרים כלל לא ראו. והכל בבהירות שְׁכָל שנבעה מעומק התורה...

ידוע ומובן עד כמה עם ישראל זקוק לגדולים, ובני תורה שתורתם אומנותם, הם לגיונו של מלך. מהם יצאו ויצאו אי"ה גאונים, גדולי תורה, מנהיגי הדור וירא ה' ורק מפיהם יצא דבר אמת בשאלות הזמן. לא מאותם מלומדים ומנהיגים שכל דבריהם תאוה ושקר. כבר ראינו בדור הזה, איזה מנהיגים יצאו מזה, היטלר וסטאלין ודומיהם. כל העולם שיכור מן הרצונות האנוכיים **וכל דעותיהם נגועות בנגיעות ובשקרים!** אנשים שלא קיבלו אמונה, ולא רצו, ומעולם לא התאמצו להבין אמונה. מי שראה והכיר את הרב מבריסק זצ"ל, **וראה את הבנתו העמוקה ושיפוטו הקולע במילי דעלמא**, יכול היה להבין איך שגדולי ישראל כהג"ר ישראל סלנטר והחתם סופר, ידעו לדאוג לכלל ישראל בכל עניניהם, ולהתייצב לפני השלטונות למען הכלל. **כשענייני הכלל התנהלו על ידי גדולי התורה הם התנהלו בצורה יותר טובה ויותר נעלית. היום כשהמנהיגים עושים דבר, הם עושים זאת בנגיעות ובפניות ולהיפך מדרך התורה, והיא לא תצלח**" (משנת רבי אהרן ח"ג, עמק רכט).

לשאלות הנוגעות לכלל ישראל, רשאים להשיב רק גדולי הדור!

בשנים האחרונות, אנו עדים לתופעה מוזרה, של פרסום פסקי הלכה בנושאים הנוגעים לכלל, אם לכל תושבי מדינת ישראל, או בהיבט רחב יותר, אף לכלל עם ישראל. על אותם פסקי דין, מחתימים מאות רבנים, החל מרב בתלמוד תורה, רב שכונה, ישיבה תיכונית, ישיבת הסדר, רב עיר, כהנה וכהנה. סבורים מפרסמי המודעות, שתוקפה ועוצמתה של פסיקה הלכתית, תלוי בגודל המודעה שתפורסם בעיתון, ובמספר הרבנים החתומים עליה. נדמה להם, שדין פסק הלכה, כדין מודעת תמיכה במועמד לתפקיד פוליטי, זה או אחר, אשר עוצמתו תגדל ותלך, ככל שיעמדו אחר גבו, יותר ויותר מעצבי דעת קהל, אשר השפעתם תביא לקלפי את ציבור תומכיהם ואוהדיהם. אולם, אותם רבנים אינם תופסים, שבעצם חתימתם על מודעות מסוג זה, כגון: "האם מותר לוותר על שטחים תמורת שלום?" "האם מותר לסרב פקודה בצבא?" "האם מותר לבנות ללכת לשירות לאומי?" "האם גם כיום יש בסיס להיתר מכירה בשביעית?" אותם רבנים, מורידים את ערך ההלכה, והופכים אותה לדבר מזולזל בעם ישראל. שכן מאז ומעולם, בשאלות מסוג זה, חיוו את דעתם, אך ורק יחידי גדולי הדור, שמספרם נע בין חמישה לעשרה, ולא יותר! בהקשר זה, נציין שכבר היו דברים מעולם. באמצע שנות השלושים, התעוררה שאלה ציבורית, הנוגעת לכלל ישראל, ומספר רבנים צעירים יזמו פרסום חוות דעת, עליה החתימו רבנים צעירים רבים. הגיב על עצומה זאת, אחד מזקני הדור, אשר אותו הגדיר, הגאון הגדול רבי יחזקאל סרנא זצ"ל (שנים) ראש ישיבת חברון כך: "אחד מיחידי הדור שהיו בדורנו, ענקי הרוח גדולי התורה וגבורי היראה. משרידי ותיקי תלמידי רבותינו הגדולים זצוק"ל, ואשר העתיק והמשיך את השושלתא דדהבא של תורתם ויראתם הטהורה והעמוקה הוא מרן הגרי"ל חסמן זצ"ל".

לפנינו מכתב בכתב ידו של ראש ישיבת סטוצין ולאחר מכן מנהל רוחני של ישיבת "חברון" בירושלים, הגה"צ רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל (ת-רצו). אחד עשר יום לפני פטירתו, לתלמידו המובהק הגה"צ רבי יצחק קאץ זצ"ל, וביקשו לפרסמו לכל הרבנים **יוצאי ישיבת חברון** :

"רב להם לרבנים צעירים להורות בארבעה חלקי השו"ע... **אבל להגיד**

הוראה של ענינים שנוגע לכלל ישראל, שלא ימצאו כלל בשו"ע שלהם... **על**

שאלה כזו רק גדולי הדור שמסרו נפשם על התורה, ואף שהם בחו"ל דינם דין

בזה. **בגדר סוד ד' ליראיו**... יש לנו ב"ה עוד גאונים בעולם, שיותר משני דורות,

נשאו את התורה הק' על שכמם, ודנו בעניני הכלל עם שני דורות גאונים

שקדמונו ואיך לא יבינו רבנים רגילים... איך לא יבושו לפסוק הלכות ששייך

לגדולי עולם... ועל צעירי הרבנים להבין זאת. **ואם ישמעו אלי עליהם לקרוע ולשרוף כל מה שחתמו, ולקבל מהיום, שכל שאלה כללית, אין עליהם להגיד מילה, רק לשאול את גדולי הדור.** נא לאמר להרבנים שלנו, שיחזרו בתשובה, כאשר בררתי כי בלי זה **מוטב להיות שוטה ולא רב**" (מוסף יג. עשי"ק לך לך תשסא).

מעשה שהיה, כשפגש הגה"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל, את ראש הממשלה המנוח מר לוי אשכול. אמר לו כך: 'הנה כאלפים שנה הנהיגו הרבנים את עם ישראל בגלות. נכון, היו פוגרומים, היו צרות, אבל, איך שהוא שרדנו. והנה, לפני כשבעים שנה, נטלו אנשים פורקי עול תורה ומצוות, את ההנהגה על עם ישראל, ומה הייתה התוצאה? שליש מעם ישראל הושבת!'

גם אנו נאמר, ללא צל ספק, שאילו ההנהגה המדינית של מדינת ישראל, הייתה נשמעת לגדולי הדור, היינו נראים אחרת לגמרי. משוכנע אני, מעבר לכל ספק, שאם המו"מ עם שכנינו הערבים, היה מתנהל על ידי גדולי הדור, היינו מגיעים להסכם שלום אמיתי, צודק ובר-קיימא כבר מזמן. אולם, לצערנו, כמוש"כ חתן פרס נובל לפיזיקה, פרד הויל, בעולם המודרני, כדי להגיע לשלטון, מספיק שיהיה לך כושר דיבור ומשחק, כדי לשכנע כמה מיליוני אנשים, באמצעות המדיה, שהינך אדם בעל כישורים שלטונים שייטיב עם העם, ומיד תזכה ברוב המוחלט. וכך, אנו נשלטים על ידי מנהיגים, שלא רק שפרקו עול תורה ומצוות, אלא, שממלאים את חיינו בועדות חקירה החושפות מומים שבסתר וכישלונות שבגלוי, אולם, הלקח לא נלמד. ואין לנו אלא, לסמוך על אבינו שבשמים, שישמע לקול תפילותינו הנאמרות בוקר, צהרים וערב, וישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

סיכום: סוד הצלחתו והצללתו של עם ישראל, בקבלו על עצמו את הנהגת והוראת גדולי התורה שבדור, כמו שאמרו במדרש (שמו"ר ג, ח) "כל מי שנוטל עצה מן הזקנים, אינו נכשל"! חטא העגל והמרגלים באו כתוצאה ממרידה בגדולי התורה של הדור, אהרן ומשה. לאורך כל ההיסטוריה, הנהגת עם ישראל הייתה בידי גדולי התורה. שהם מתי מעט, בודדים בכל דור. הניסיון של פוליטיקאים, סופרים, עיתונאים, או התארגנויות של רבנים צעירים להנהיג את כלל ישראל, דומה למה שהיה בחטא העגל ובמרגלים.